

Delavec izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto K 5:20, za pol leta K 2:60, za četrt leta K 1:30. Posamezna številka 10 vin. Naročnina za Nemčijo za celo leto 5 mark, za Ameriko 2 dolarja. Pošiljatve na uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 6, prvo nadstr.

DELAVEC

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enostopnimi petimi vrsticami se zaračunavajo in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri dvakratni po 16 vin., pri šestkratni po 14 vin., pri celoletnih objavah po 12 vin. za vsakokr. — Za razne izjave itd. stane peti vrstica 24 vin. — Reklam. so poštni ne proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Ob Soči.

Enajst krvavih bojov se je vršilo doslej na soški bojni črti, ki so zahtevali vsi mnogo žrtev, ne da bi bili imeli važnejše strateške uspehe. Od 24. t. m. pa divja ob bistrici Soči, ki je bila že v prejšnjih dobah pozorišče vojnih zgodovinskih dogodkov, dvanaesta ofenziva. Sedanjio ofenzivo niso pričeli Italijani, marveč avstro-ogrski in nemška vojska, in sicer med Tolminom in Bovecem, odkoder vodi pot po dolinah v Čedad in Videm. Bojno črto so prodirle čete centralnih držav že prvi dan. Zasedli so Bovec, Kobarid, Tolmin, Avče, Rombon in Sveto goru. Ker je s tem nastala nevarnost, da pridejo napadalci za hrbet Italijanov na čeli črti od Banjske planote pa do Jadranskega morja, so se jeli Italijani umikati, tako da je bila Gorica že četrty dan ofenzive zopet v rokah avstrijskih čet. Ni mogoče še presojati dalekosežnosti teh operacij. Doslej je gotovo le to, da je dosedanjí vojaški uspeh veliko razočaranje za Italijo, zlasti pa silno neprijetna stvar za Prebivalstvo severne Italije. Vršil se bo tisti proces, kakor se je vršil v Belgiji, na Francoskem, v ruski Poljski, v Galiciji, v Primorju, Dalmaciji, Bosni, južni Ogrski, v Črni gori in Srbiji, v Macedoniji in Rumuniji. prebivalstvo bo bežalo v tuje kraje, v begunske tabore in vojna bo uničevala in razdirala, kakor je njena neodvrijna navada. Milijoni nove škode, neizmerna beda in trpljenje, ki ga je okusilo že toliko narodov, toliko milijonov ljudi, bo zadelo sedaj tudi prebivalstvo severne Italije v večji meri nego je bilo to doslej. Akti evropske drame se vrše, kakor jih predpisuje zakon te svetovne vojne. Ni je poti nazaj, drama postaja tragedija, v katero je zapleten ves svet, večina je zapletena v krvavo vojno, ostali svet, zlasti neimoviti sloji pa trpe gospodarsko in veliko pomanjkanje življenjskih potrebščin.

Italija bi si bila lahko prihranila to svojo nesrečo, ker ji je Avstro-Ogrska ponudila ob izbruhu italijanske vojne nekaj koncesij, kakor so poročali takrat. Če bi bila Italija takrat ostala nevtralna, ne bi bila imela krvavih žrtev in beda in trpljenje prebivalstva bi bila znatno olajšana. Sedaj je pa Italija v vojni in bo narod, če že ne med vojno, pa po vojni zahteval natančen račun od povzročiteljev nesreče.

V gorenji Italiji vladajo silne zmešnjave, ki se bodo raztegnile, če presojamo položaj po vesteh, ki prihajajo iz Italije, na vso deželo, in prav nič bi se ne čudili, če tamkajšnje prebivalstvo, ki je politično izobraženeje nego po ostalih državah ter agilnejše nenadoma spremeni tudi vladno obliko. V Italiji je namreč jako razvito republikanstvo.

Bodoči dnevi in tedni nam bodo šele pokazali vojni in politični pomen dvanaeste soške bitke, ki je kot vojni dogodek eden najvažnejših, dasi na konec vojne tudi še ne bo vplival odločilno.

Avstrijske in nemške čete so zasedle dalje Videm in Tržič, italijansko bojno črto pri Pontebi so omajale, sicer so pa prodirle že do benečanske ravnine, kjer se pričenjajo močvirna tla. Bližajo se reki Taljament. Žrtve italijanske na vojnih ujetnikih in padlih vojaki ter izgube vojnih potrebščin so ogromne.

Sodrug dr. Viktor Adler za mir.

(Iz govora na strankinem zboru avstr. nemška soc. demokracije.)

Danes se še mnogo govori o tem, kdo je kriv vojne. Nočem govoriti o vprašanju krivde. Tudi se mi ne zdi koristno, da se o tem vprašanju govori na kongresu proletariata, ker to velikega uspeha ne more imeti. Danes ni v diskusiji vprašanje, kdo je kriv vojne, marveč, kdo je kriv, da se vojna ne konča? Toda kakor so tudi globoki vzroki te svetovne vojne in kakor so ozko zvezani ti vzroki z vsem našim političnim in gospodarskim sistemom, kakor sta morala kapitalizem in imperijalizem dovesti do te vojne, venpar pravim: Kdor je zanetil požar, kateremu bi se bilo morda dalo izogniti, ta je najbolj kriv! Nikdar ne bomo pozabili in ne bomo pripustili, da se pozabi in zakrije, da je bila bakla, ki so jo vrgli v žal obstoječo grmado, ki je povzročila eksplozijo, nota Srbiji (Prav res!) Evngelij pravi nekje: „Pohujšanje mora biti na svetu, a gorje mu, kdor povzroči pohujšanje!“ Prokletstvo onim ljudem! A krivci so med tem na ta ali oni način že izginili iz političnega življenja ali iz življenja sploh.

Spominjam se govorov v zadnji seji mednarodnega biroja neposredno pred izbruhom vojne. Ko je dospela vest, da je Srbiji napovedana vojna, sem vstal in izjavil: Vojna je tu. Mi ne vemo, kaj bomo pozneje enkrat mogli storiti. Če pričakujete sedaj, da vstanemo proti vojni, se motite. Sila vlada v Avstriji in mi smo preslabotni, da bi se ji mogli ustavljati. Vse, kar moremo storiti, je, da ohranimo stranko in njene organizacije. To bomo storili z vso svojo močjo. Potem je prišlo nekaj novega. Kaznovanje Srbije, ki od početka ni izpadlo tako, kakor so to kaznovalci želeli, se je komaj pričelo, ko je stala naenkrat Rusija pred nami. Pravijo, da smo se geslu boja proti carizmu, geslu, katero so vlade spretno spravile v svet, prelahkoverno priklopili. To ni res; res je, da je bila nevarnost vojne carizma za nas in za Nemce strašna, in da smo to nevarnost razumeli. Tudi nismo mogli drugače, kakor da smo na to odgovorili, da smo pripravljeni zavrniti to nevarnost. Takrat je bilo razpoloženje drugo, ko so prodirale carjeve armade proti Krakovu in Brnu, kakor danes, ko imamo opraviti s kmeti in delavci, ki stoje pod zastavami ruske revolucije . . .

Ne odobravam, da je postal Vanderelde, predsednik mednarodnega biroja, belgijski minister, ter ostal kljub temu predsednik internacionale, kar je gotovo napačno, razumem pa, da je za njega prenehal v trenutku, ko je bila njegova dežela napadena, in za Belgijo velja ta izraz, napadena in preplavljena od nemške vojske, vsak drug obzir, kakor da brani svojo deželo . . .

Pravijo, da je internacionala propadla, in da je to njena krivda. To ni bila nikakršna krivda, to je bila usoda. Internacionala ni mogla imeti več moči, kakor posamezni proletarijati, ki so spadali k njej.

Govoreč o resolucijah kongresov internacionale med vojno, naglašam, da je dolžnost mednarodne socialne demokracije, da skrbi

za skrajšanje vojne, in to je najtežje. Avstrijski socialni demokrati so vedno podpirali poskus zopet zbrati internacionalo in dobiti medsebojni stik. Pomanjkanje stikov je bilo eno glavnih ovir, ki danes še ni popolnoma odstranjena. V Avstriji nismo imeli niti časopisnih poročil od zunaj in jih tudi še danes ne dobivamo razen slučajno in po ovinkih zvemo kako je zunaj Avstrije. Govoril sem z mnogimi vladajočimi gospodi ter jim obrazložil, da je popolnoma brezmiselnost, da nas odrežejo od poročil od zunaj pod pretvezo, da bi utegnili priti vojna poročila ven in da bi to moglo slabo vplivati na vojne dogodke. Če naj drugi ne vedo, kaj se godi pri nas, naj nam vsaj dovolijo, da mi izvemo, kaj se godi pri njih. To vendar ni nevarno. Toda spoznal sem — in to je značilno, — da ta prepoved in vse, kar je z njo v zvezi nima namena, da naj mi ne izvemo kaj se godi zunaj, marveč da naj ne izvemo, kaj se godi v Avstriji! Obsodili so nas, da naj bomo absolutno nemi, gluhi in slepi in sedaj nočejo, da bi po ovinku preko inozemstva prišlo kaj do nas. Lagali so silno v inozemstvu, laž pa ni bila nič manjša pri nas. Laž je sploh najvišja patriotska čednost v vseh deželah.

Velik trenotek v poteku dogodkov in tudi v razvoju internacionale je bila ruska revolucija. Nov dan se je pričel, to smo spoznali vsi, bila je odrešitev in vsi smo čutili, da se je nekaj zgodilo, kar odloča o naši usodi v vojni in daleč preko vojne, in vseh upanje se je obračalo do ruske revolucije. V tem trenutku so sklenili Nizozemci in Skandinavci sklicati v Stockholm kongres. Stockholmski kongres ni bil zaman, dal je moralno moč in ime Stockholm je postalo simbol volje proletariata na celem svetu.

In kako je danes? Kdo ve to natančno, kdo more videti tudi za kulise? Ni vse tako miroljubno do mozga, kakor pravijo eni, in ni vse tako bojovito in neizprosno, kakor pravijo drugi. Eno pa smemo vendar priznati, da je napravila misel miru, proklinjanje vojne, ne samo te vojne, marveč možnosti vojne za vse čase, od leta 1915. sem velikansko pot. Če se ententa bojuje, da izpolni prvi Wilsonov program, potem more že danes reči, da je storila mnogo Psihologični prevrat v masah visoko gori gre svojo neizprosno pot. Centralne države so že dolgo prišle z mirovnimi ponudbami, če pa primerjamo prvo mirovno ponudbo z zadnjim govorom grofa Czernina, moramo reči, da so se tudi nekaj naučile. Ni še to, kar želimo, kar zahtevamo in kar je mogoče, da potrebujemo, da dosežemo cilj, ki ga baje same zasledujejo. Pred seboj imamo priznanje, da se odpovedujemo zavojevanjem; a popolnoma negotovo in nedoločno se je isto izreklo. (Leuthner: v Avstriji sploh ne!) Mislim, da se sodrug Leuthner moti. Noben človek v Avstriji ni razbral iz tega govora drugega, kakor da se absolutno odpovedujemo aneksiji dežel; toda to nam ne more zadostovati zato ker, če že sodrug Leuthner, ki je tako blizu, tega ni razumel, Angleži in Francozi še mnogo manj razumejo, ker imajo še mnogo manj zaupanja v besede naših diplomatov. Zato je moje mnenje, da se naj odpoved aneksijam jasno izreče.

Vse ofenzive, zmagovite in ponesrečene, s te ali one strani, nas ne pripeljejo bližje

miru, stanejo pa tisoče in stotisoče žrtev. Vojna karta ne more odločiti miru, ne more ga pripeljati. Centralne države se upirajo in se bodo upirale in ententa jih ne bo pogazila tudi ne s pomočjo Amerike. Žalostno je, če prihajajo angleški zrakoplovi nad mirna mesta in mečejo bombe. Vprašam Vas pa: Če je tudi London stokrat trnjava in ni proti nekemu mednarodnemu pravu, če mečemo na London bombe, kaj dosežemo? Strahu ne, pač pa mržjno in odločnost za obrambo. Spominjam Vas samo na nekaj, kar je zelo karakteristično: Pri nas ni bilo nikdar pravega vojnega navdušenja proti Srbiji, proti Rusiji le silobran. Takrat pa je bilo razpoloženje najbolj grenko, ko je vstopila Italija v vojno. Rekli so, da tega ni bilo treba. Pripravljeni smo bili ugoditi delu italijanskih želj, pripravljeni odstopiti dežele in mi socialni demokrati smo takrat povedali svoje mnenje. Vsakdo je čutil, da te vojne ni bilo treba. Dr. Adler razpravlja nadalje o pomorski vojni ter konstatira, da je ona prinesla vojno z Ameriko, z vso Ameriko... In vedno še išče človeštvo miru po nemogočih potih. Nato govori o papeževem mirovnem posredovanju in zopet o Czerninovih izjavah ter končno o mirovnem vprašanju sploh.

Za podlago vzame stockholmsko resolucijo in resolucijo ruskega delavskega in vojaškega sovjeta, ki da sta obe vredni, da se o njih prične diskusija, zlasti ker imata obe isti cilj: Razoroženje in rešitev narodnostnega vprašanja. Belgija, kot edina ovira za mir, je izginila iz diskusije odkar je nemški državni tajnik izjavil, da je edina točka, o kateri ni mogoče govoriti, Alzacija in Lotaringa. Toda tam, kakor z naše strani v Srbiji so se zgodile napake. Mi vemo prav dobro, da avstrijska vlada Srbije ne bo mogla obdržati in da tega tudi ne zahteva. Uprava tam spodaj pa ni taka, da bi pripravljala za bodoče prijateljsko razmerje s Srbijo. Kar nas bolj zadeva, je, da se zahteva avtonomija za Bosno in Hercegovino. Ubogi Avstrijci smo edini, ki še niso priznali aneksije Bosne in Hercegovine. Mi imamo aneksijo še v zakonu. Dobro pa bi bilo, če bi se v Bosni in Hercegovini vedli tako, kakor država, ki hoče biti prijatelj narodom, ki jih objema. Isto velja za razmerje med nemškim narodom in slovanskimi narodi v Avstriji, ki se od vlade in gotovih strank neprestano zastruplja z novimi dolžitvami in denunciacijami. Dobro bi bilo, da se napravi tudi na znotraj mir v naši državi... Delo proletarijata pa je, da se protivi obupu ker je obup slab svetovalec in izraz slabosti, kakor je morda upravičen. Naše delo je, da pokažemo odločno voljo, da storimo vse v dosegu miru. Mi zahtevamo, da se da vsem narodom možnost, da žive pred vsem pa hočemo, da se ne strelja več!

Socijalnodemokratski zbor je sprejel po dr. Adlerjevem govoru soglasno in brez debate mirovno resolucijo, ki jo pri našamo na drugem mestu.

Mirovna resolucija avstrijske nemške socialne demokracije.

Na strankarskem zboru avstrijske nemške socialne demokracije na Dunaju je bila sprejeta naslednja mirovna resolucija:

Strankarski shod spoznava kot sedaj prvo in najnujnejšo nalogo socialističnega proletariata, da da na razpolago vse svoje moči v dosegu miru. Nadaljevanje klanja je brezpomembno in nesmiselno do norosti, tem bolj, ker je prišlo vsem, ki hočejo videti, že do spoznanja, da uspehi vojaške sile v tej vojni ne morejo dovesti do odločitve. Obe sovražni državni skupini pošiljata neprestano nove milijone na morišče, nobena skupina pa ne more druge skupine končno potlačiti. Ne ostane torej nič drugega, kakor da se to strašno klanje konča s sporazumom. Proletariat odklanja vsako nasilje proti kakemu narodu, ki bi bil žrtev sile, marveč tudi na narodu, čigar vlada bi

delala silo. Končati vojno s silo pa je tudi nemogoče, pot sporazuma je torej neizogibna in potrebna.

Kot najmočnejšo pomočnico za mir pozdravlja zborovanje rusko revolucijo, s katere zmago nad carizmom se pričinja nova era zgodovine kulturnega človeštva. Žrtev polni boj revolucionarnih delavcev in kmetov Rusije zasleduje nemška socialna demokracija Avstrije ne samo s svojimi vročimi željami, marveč kot lastno zadevo kot odločilno za zgodovino borečega se proletariata v vseh deželah.

Stvar ruske revolucije in stvar narodnega miru je nerazrušno zvezana. In naša stranka je služila obema, ko je podpirala združeno, žilavo in premišljeno prizadevanje nizozemsko-skandinskega in vojaškega sovjeta združiti proletariate vseh dežel v mirovnem delu in doseči obnovev internacionale. Zborovanje priznava kljub vsem težkočam do sedaj dosežene uspehe na tem polju ter upa, da se skoraj posreči pomembno delo v Stockholmu.

Zborovanje proglašja kot samo ob sebi umevno dolžnost političnega in parlamentarnega zastopa socialne demokracije, da zabi z vso energijo vsako možnost, da deluje za mir. Vlado je nujno pozvati, da nadaljuje započeto pot ter pozove vse vojskujoče se države, da naj se zbere k mirovnim pogajanjem; vlada naj odkrito in v jasnih besedah proglasi, da je pripravljena pričeti s takimi pogajanjmi pod pogojem, da ne stremi po nikakršnih aneksijah in vojnih odškodninah, ter naj za to pridobi svoje zaveznike.

Zlasti je obnoviti Srbijo, Rumunsko in Belgijo ter ne smejo ostati te države, kakor tudi ne neodvisna Poljska v kakršnikoli odvisnosti vgošpodarskem ali vojaškem oziru.

Izjavi naj, da je končno pripravljena storiti gotove predloge in jih sprejemati, da se doseže mednarodno razoroženje, obligatorična odločitev vseh sporov med državami potom mednarodnih razsodišč in novo mednarodno pravo ter prepreči tako obnovev danes divjajočega morenja narodov.

Nemška avstrijska socialna demokracija in narodnostno vprašanje.

Naslednja resolucija, ki jo je sprejela nemška socialna demokracija na svojem dunajskem shodu, obsega splošne zahteve glede bodočnosti in uslužbenecv. Ta predlog je bil v odseku sprejet.

Tako pravi resolucija: Organizirano delavstvo v Avstriji noče zaostati v tem boju in noče nadalje potrpežljivo prenašati politične brezpravnosti, ki jo tišči v lastni državi in občinah in deželah. Ono zahteva, da se že enkrat izvede popolna politična enakopravnost pri vseh javnih napravah države ter izjavlja: Sredi splošne demokracije sveta in poleg demokratske zveze svobodnih narodov v Rusiji ne more Avstrija obstajati brez uresničenja samovlade ljudstva in samoodločbe narodov!

Nato kaže resolucija pot do dosege tega cilja ter zahteva poleg demokracije zakonodaje tudi demokratizacijo uprave. Nemška socialna demokracija zahteva enotno, splošno okrožno ustavo za vso Avstrijo na podlagi narodnostne obmejitve okrožij in v mešanih pokrajinah na podlagi narodnostne razdelitve v lastnih upravnih skupinah, okrožno ustavo, katere nositelji so osvobodjeni ovir jezikovnega spora ter se morejo popolnoma posvetiti gospodarskemu in socialnemu delu.

Glede avtonomije narodov postavlja resolucija tele točke med svoje zahteve:

1. Strankarski zborovanje zahteva iznova, kakor že pred 20. leti strankarsko zborovanje v Brnu, da se Avstrija preustroji v narodnostno zvezno državo, ki edina more zadovoljiti neoporečno pravico vsakega naroda do samodlčbe ter obenem zagotoviti mirno, gospodarsko in kulturno skupno delo vseh narodov.

2. Okrožna ustava in samovlada ljudstva v okrožju kaže dobro pot za udeležitev narodnostne zvezne države, ker ustvarja za njo lokalni temelj. Stare kronovine tega ne morejo nuditi. Strankarski zbor sviri pred obnovevijo deželnih zborov, ki so že pred vojno poginili ob svoji no-

tranji slabosti in nezmožnosti, ob zavoženem finančnem gospodarstvu in ob ekscesih narodnega šovinizma. Nikdar niso bili deželni zbori organi samovlade kakega naroda, marveč vedno le sredstva tujega narodnega gospodstva. Tudi so izkušnje dveh človeških dob zadostno dokazale, da take korporacije, ki obsegajo več narodnosti in več jezikov niso za upravno delo. Deželni zbori s kurijami veleposestva in zbornic, s plutokratskimi volilnimi pravicami, so — po polomu pruskega deželnega zbora — nemogoči, nikdar jih proletarijat ne bo priznal in nikdar več prenašal.

3. Narodi potrebujejo svoje državno zedinjenje v zakonodaji in upravi, svoje konstituiranje kot delne države v narodnostni zvezni državi. Pot je pa tale: Z zakonom je postaviti vse v volilnih okrožjih kakega naroda izvoljene poslance kot narodno zastopstvo ter jim poveriti v okrožjih organizirano lastno ozemlje naroda v upravo. To državno samostojnost zahteva nemška socialnodemokratsko zborovanje pred vsem za Nemce, potem pa tudi za vse druge narode. Celotno državno upravo naj vodi zvezna država, obstoječa iz svobodnih in sebe same vladajočih narodov, ki potom dogovora določijo svoje skupne zadeve in jih urede v razmerju svoje moči. Da se ustvari taka ustava, je sklicati parlament splošne volilne pravice; če odpove sedanji, je poveriti to delo novo izvoljeni ljudski zbornici.

4. Strankarski shod protestira v imenu vsega nemškega delavstva proti poskusom narodno šovinističnih strank nadomestiti to ustavno delo z državnim prevratom absolutističnih vlad, da dobe kako pravico potom krivice, ali da bi se zastrupilo razmerje med narodi, s katerimi morajo Nemci v Avstriji pod vsakim pogojem skupno živeti in skupno gospodariti.

5. Strankarski shod zavrača tudi predlog, da se potom kateregakoli »posebnega stališča« zopet ustvarijo narodi prvega, drugega in tretjega razreda. Narodne avtonomije, ki jo zahteva shod za Nemce, morajo biti deležni tudi vsi ostali narodi. Pri novi ureditvi odnošajev med narodi ne sme biti dualizem, ki dela silo toliko narodom in daje predpravo madžarskim prvakom, nobena ovira za pametno in pravično ureditev skupnega življenja za eno mejo zvezanih narodov.

Razno.

Strankin zbor avstrijsko nemške socialne demokracije je sprejel dve pomembni resoluciji, ki jih danes priobčujemo, da jih bodo imeli sodrugi v rokah. Razen tega smo priobčili tudi posnetek govora s. dra. Viktorja Adlerja, p. „Sl. N.“, ker hočemo biti pravični. Nastop strankinega zbora je bil epohalen, iz njega odseva poštenost in resnost avstrijske socialne demokracije. Zaradi teh važnih poročil, smo morali izpustiti v našem tedniku mnogo tudi še važnega gradiva.

Avstrijska gosposka zbornica kaže demokratizmu in socialnim reformam jako neprijazno liče. Všeč ji ni odprava § 14., nastopila je proti zakonskemu načrtu zoper bančno oderuštvo in celo proti paragrafu 1154 b. To zastopstvo agrarnega in bančnega kapitala v moderni državi pač ni več na mestu.

Na soškem bojišču se je mudil cesar Karl kot vrhovni poveljnik.

Stališče ministra Žolgerja je baje omajano.

Nove novce, kovane po 25 in 50 vi narjev ter papirnat po 5 kron nameravajo zdati. Govor nore tudi ovcih po 5 vinarjev.

Sedmo avstrijsko vojno posojilo razpišejo 5. novembra in zaključijo dne 3. decembra.

Izpred pritožbene komisije. 22. t. m. je bila pred pritožbeno komisijo v Ljubljani razprava o pritožbi kovača Ivana Primožiča proti rudniškemu podjetju pri Sv. Ani nad Tržičem. Primožič je tožil podjetništvo, ker mu je to izplačevalo le po 650 K za 9 urno dnino, namesto dogovorjenih 7 K. Navzoči ravnatelj je predložil izkaz vseh svojih delavcev, s katerim je dokazal, da so zaslužili Primožič in drugi delavci v akordu od 650 do 13 K. Zastopnik delavstva sodrug

Straus je zastopal stališče, da ima pritožnik preizkusno temeljno mezdo, ki se naj mu zviša. Ravnatelj podjetja izjavi, da dovoli Primožiču prestovoljno povišek dne od 6.50 K na 7 K, a da Primožič, ki nima nobenih vojaških obveznosti, lahko izstopi iz službe. Primožič se je zadovoljil s 50 vinarским poviškom. Tudi ostali delavci od šentanskega rudnika so se pritožili zaradi prenizke mezde. Razprava o njihovi pritožbi se ni mogla vršiti, ker niso bila pooblastila, ki jih je prinesel Primožič s seboj, pravilno sestavljena. Delavci naj torej vložijo novo pritožbo in naj se obrnejo na strokovno tajništvo v Ljubljani, Šelenburgova ulica 6/I.

Svoboden nakup krompirja. Važno odredbo je izdalo namestništvo na Nižje Avstrijskem. Kdor se odreče nakaznici za krompir, nakupi lahko naravnost pri proizvedniku krompir in dobi dovoljenje, da kupi v novembru za vsako osebo 80 kilogramov krompirja, v decembru 70, v januarju 60 in v marcu 40.

Ogrska bi dala Avstriji živila. Avstrijska vlada je zahtevala od ogrske vlade, da dovoli uvoz živil v Avstrijo. Ogrska vlada je pripravljena upoštevati to željo, toda opustiti se morajo napadi na Ogrsko v Avstriji. Ministrski predsednik Seidler se je posvetoval o tem s strankami. — Čudno! Zakaj ne vpraša ogrska vlada, ali so napadi upravičeni ali ne. Če so upravičeni, naj nehajo Ogrji delati krivico avstrijskemu prebivalstvu.

Svetovna vojna se odigrava zadnji teden prav v naši sosesčini ob Soči. Z nepričakovano naglico so prebile avstrijske in nemške čete italijansko bojno črto ob srednjem toku Soče med Bovcem in Gorico. Ko je bila bojna črta prebita, ni kazalo Italijanom drugače kakor umakniti svoje čete še po ostalih delih soškega bojišča, seveda v neprestanih bojih. Umikanje je mnogo oviralo deževje in povodenj. Čete osrednjih držav so preganjale bežeče Italijane ter zasedle že šesti dan Videm, ki je važno križišče železnic. Operacije se nadaljujejo z vztrajnostjo in le malo je verjetno, da bi se mogli Italijani pripraviti ob reki Taljamentu za večjo bitko. Švicarski listi že pišejo, da utegnejo Italijani izgubiti ob katastrofi še Benetke in Francozi slutijo, da utegnejo centralne države izvesti napad tudi s tirolske strani, v bok italijanske vojske kar bi bilo potem še zlasti usodno za Italijo, ki bi morala popolnoma umakniti svoje čete z izhodne tirolske in koroške meje. S tem bi bil pa tudi odpor ob reki Taljament popolnoma omajan. Mi ne poznamo vojnega načrta, zato tudi ne moremo izrehati sodbo, marveč smemo navesti le dejstva. Izgube Italijanov so ogromne, ki jih bo vojno po-

veljstvo šele dognalo. Kolikor morem sklepati, je dosedaj ujetih blizu 200.000 italijanskih vojakov, zajetih kakih 1500 topov in silno mnogo najrazličnejših vojnih potrebščin. Italijanskih letal so sestrelili nad 30. Italijani so Gorico silno razdejali; enako delajo tudi z drugimi kraji. Za vojsko in Italijo je ta dogodek, ki še ni dovršen katastrofalen, ker so avstrijske čete jele prodirati tudi s koroške in deloma tirolske meje. Celotne izgube italijanske vojske utegnejo znašati nad pol milijona mož, to je že skoro petino vse vojske. — Na ruskem bojišču ni posebnih dogodkov. — Na francoskem in zlasti na ilanderskem bojišču se vrše presledkoma precej hudi boji. — Na macedonskem bojišču se vrše boji pri Bitolju. — V Aziji so Turki porazili Angleže v bitki na sinajskem polotoku. — Za Italijane jako neprijetna stvar je pa ljut napad Turkov in Arabcev v Tripolitani v severni Afriki. Tripolitani so Italijani zavzeli šele pred nekaj leti z velikimi žrtvami in so se morali v tej vojni umakniti na obrežje Sredozemskega morja. Sedaj jim preti nevarnost, da utegnejo sploh izgubiti to svojo kolonijo.

Obvestilo Unijskega načelstva.

Važno za blagajnike in člane!

Skupno načelstvo Unije rudarjev avstrijskih je sklenilo na svoji seji dne 10. maja 1917, da se nakazuje in izplačuje od 1. julija 1917 dalje posmrtnina za člane in svojecele proti vposlatvi potrdilo smrti na predlogu za podporo, ki ga popolnoma izpolni podružnica ali plačevalnica in

Unijske članske knjige.

Podružnicam in plačevalnicam se dopoljuje te dni potrebne tiskovine (2 obraza) v primernem številu. Ravnanje je enako kakor pri vojni podpori, le da se pri zahtevi posmrtnine sme rabiti edino rumeni tiskovini, dočim se morajo rabiti pri vojni podpori tudi vbodeče beli obrazi. Nikar tore, ne zamenjajte tiskovine! Za potrdila smrti ki jih napravi župni ali občinski urad, zdravnik, bolniška blagajna, eventualno bolnišnica, se morajo rabiti izključno rumeni obrazi, ki jih je izdala Unija; dobe se pri vseh blagajnikih.

Sklenjeni ukrepi so bili potrebni, da se odpravijo vbodeče zamudne pisarije, ki so često zavlačevale izplačilo posmrtnine.

Blagajnike prosimo, da ravnaajo točno po tem sklepu, ker bi sicer ne bilo mogoče nakazati pogrebnino.

ačelstvo Unije

Na Francoskem so odkrili zaroto in zaprli mnogo vplivnih ljudi.

Na Irskem imajo zopet vstajo v nekaterih okrožjih.

400 let je minilo te dni, ko je Martin Luter nastopil s svojimi nauki proti rimski cerkvi in osnoval protestantizem.

Jeseniško delavstvo pred pritožbeno komisijo.

Mezdno gibanje na Jesenicah in Javorniku je trajalo skoro pol leta, preden je prišlo do zaključka. Dolga je bila pot. Vršila so se posvetovanja na obeh straneh, vršila so se pogajanja in tako je potekal čas, ki je končno vendar dozorel in reši to sporno vprašanje pred pritožbeno komisijo v Ljubljani. Delavstvo je čakalo z neverjetno potrpežljivostjo. Pri obravnavi sta zastopala poleg zaupnikov delavstvo tudi ss. Čobal in Rolfaš. Glede na delovne in mezдне razmere v teh podjetjih, o katerih smo že večkrat poročali, je bilo nujno, da se izboljšajo. Z razsodbo ljubljanske pritožbene komisije, se je to vsaj deloma zgodilo.

Vsebinska razsodba, ki jo je izrekla pritožbena komisija glede na pritožbo jeseniškega in javorniškega delavstva je naslednja:

Razsodba.

1. a) Normalni čas dela se začneja v obratih, kjer se ne dela zdržema, ob 7. dop. in traja z enournim odmorom opoldne in z opustitvijo polurnega odmora pri zajutruku do 6. popoldne. Ob sobotah traja normalni čas dela od 7. dop. — z 1 urnim odmorom opoldne — do 5. popoldne.

Utemeljitev: Skrajšanje delavnega časa ob sobotah, ko se izplačujejo mezde in predurmi, se utemeljuje s tem, da bi bil ob teh dnevih prosti čas delavstva vsled dolgo trajajočega izplačevanja občutno skrajšan. Zahteva delavcev po prostem sobotnem popoldnevu, da si nabavijo živil in druge potrebščine, je glede na malo razsežnost Jesenic neutemeljena.

b) V obratih, kjer se zdržema dela, to so: Martinov plavž, valjarna, plinovi generatorji in elekarni, ostane 12 urno delo.

Utemeljitev: Analogno z drugimi podobnimi obrati ter z ozirom na državne interese in pomanjkanje delavcev ni mogoče dovoliti za sedaj, da se uvede sistem treh ših.

c) Zahtevi, da bi se vpeljal v obratih počitek ob nedeljah in praznikih, se ne ugod.

Utemeljitev: Državni interesi zahtevajo v sedanji dobi tudi ob teh dnevih delo.

d) Čezurno delo naj se po možnosti omeji in opravlja v prvih petih dnevih tedna.

Utemeljitev: Delavstvo potrebuje glede na pomanjkljivo prehrano prizanesljivosti.

2. a) Dosedanji dnevni zaslužek se poviša sledeče:

Vsem nad 18 let starim delavcem za 2 K 40 vin. za ših, delavkam za 1 K 20 vin. za ših in mlajšim delavcem in delavkam za 80 vin. za ših.

Utemeljitev: Povišek zaslužka je z ozirom na stopnjujočo preživnino potreben; priznan je bil v tej meri le zaradi tega, ker zahteve delavstva na vojnih dokladah presegajo od podjetja priznane draginjske in družinske doklade.

b) Zahteve delavcev glede plačila čezurnega in ob nedeljah izvršenega nadurnega dela se ugod in sicer se plačajo nadure od 6. do 10. zvečer in od 4. do 7. zjutraj s 50%, od 10. do 4. ponoči, kakor tudi nadure ob nedeljah, s 100% poviškom.

Istotako se prizna 50% povišek onim delavcem, ki so zaposleni izven obrata, razen takrat, če imajo na razpolago obratno železnico.

Utemeljitev: Ravnateljstvo samo je pri obravnavi tej zahtevi ugodilo.

c) Doklada po 1 K za vsako ponočno ših se odklanja.

OKRAJNA BOLNIŠKA BLAGAJNA V ZAGORJU OB SAVI.

Pisarna: V poslopiju Občnega konsumnega društva I. nadstropje. — Uradne ure so od 8. do 12. ure dop. in od 2. do 5. ure pop. Ob nedeljah in praznikih se ne uraduje.

Zdravnik blagajne.	Ordinira dopoldne.	Z a č l a n e :
Dr. Tomo Zarnik v Zagorju.	od 9. do 11. ure	V občinah: Zagorje, Kotedrež, Aržiše, St. Lambert in Kolovrat
Dr. Ivan Premrov, Gradec pri Litiji	od 8. do pol 12. ure	V sodnem okraju Litija, izvzemši člane iz predilnice
Dr. Karol Wisinger, v predilnici v Gradcu pri Litiji	od 8. do 9. ure	Za člane iz predilnice v Gradcu pri Litiji
Dr. Božidar Kisel, Trebnje	od 8. do 11. dop.	Sodni okraj Višnja gora

Člani iz občin Zagorje, Kotedrež, Aržiše, St. Lambert in Kolovrat, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zgledati v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznica za zdravnika. Člani iz predilnice se izkažejo pri zdravniku s svojo izkaznico. Vsi ostali člani iz sodnih okrajev Litija in Višnjagora, se morajo pri zdravniku izkazati z nakaznico, izgotovljeno od njih delodajalca. Stroškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list, se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. S pritožbami se je obračati na načelnika blagajne.

Načelstvo.

Utemeljitev: Ker morajo gorenji zaslužki izmenjavati šilt vsebovati.

d) Mezda delavk ne sme znašati manj od 3 K 60 vin., mlajših delavcev ne pod 3 K — to pa le, ako je teh in onih delo zadovoljivo.

Utemeljitev: Ker po eni strani ni možno glede na sedanje draginjske razmere z manjšo plačo izhajati, po drugi pa je mogoče ceniti vrednost dela ne samo po urah, marveč v prvi vrsti po uspehu.

e) Odklanja se povišek akordnega dela. Vsekakor se ima akordno delo pred začetkom istega z delavcem pogodbeno ugotoviti in leto pismeno odkazati. Morebitna rektifikacija akordne mezde prepušča se sporazumljenju med podjetjem in delavstvom.

Utemeljitev: Dnevni zaslužek in vojna doklada sta bila bistveno zvišana, s čemur se je opravičenim zahtevam delavstva zadostno ugodilo. Pogoditev akordnega dela pred pričetkom istega je glede na interese delavstva potrebno.

3. Vojna doklada odmeri se na predlog ravnateljstva ter se ima v nadalje tako izplačevati, kakor se je od 1. avgusta t. l. izplačevala in sicer: za oženjene delavce, katerih zaslužek po sedanjem povišanju ne doseže 200 K mesečno K 45; onih pa, katerih zaslužek presega 200 K 35 K. Iz razloga, da bi oni delavci, katerih zaslužek znaša 200 K do 210 K in vojna doklada le 35 K, ne bili napram onim, ki zaslužijo pod 200 K z vojno doklado 45 K oškodovani, zaokroži se njih zaslužek na 210 K. Za vsakega zakonskega, nezakonskega, adoptiranega otroka pod 14. leti plača se mesečno, dokler za tega dokazno skrbi v podjetju zaposleni oče ali mati, katerih zaslužek znaša pod 200 K mesečno, 12 K, onih nad 200 K, pa 9 K. Za nad 18 letne neoženjene delavce z zaslužko sedanje plače pod 200 K, mesečno 35 K, nad 200 K mesečno okroglo zaračunam zaslužek od 200 K do 210 K mesečno kakor pri oženjenih delavcih.

Nad 18 let stare delavke mesečno 20 K, mlajši delavci in delavke mesečno 15 K.

Vse doklade veljajo za polne šilte. Za vsako neizvršeno šilto odtegne se $\frac{1}{25}$ doklad, torej pri draginjski dokladi 45 K za šilto 1 K 80 vin., pri draginjski dokladi 35 K za šilto 1 K 40 vin., pri draginjski dokladi 20 K za šilto 80 vin., pri draginjski dokladi 15 K za šilto 60 vin., pri dokladah za otroke pri 12 K za šilto in otroka 48 vin., pri 9 K za šilto in otroka 36 vin.

Pri posebnih ozira vrednih primerih boleznij naj se izjemoma olajšuje skrajšanje doklad za otroke.

4. a) Zahtevi glede plačila, če je delavec bolan, oziroma, če je le-ta pri opravljanju dela zadržan, se ugotovi na podlagi §§ 1154 b in 1155 o. d. z. ter se morajo še ne rešene zadeve v zmislu direktiv, danih po kompromisu med organizacijo delodajalcev ugotoviti.

Utemeljitev: Tvrdka je priznala tozadevni kompromis.

b) Kopališča, azbestna obleka, visoki škornji, delavski predpasniki se po možnosti nabavijo.

Utemeljitev: § 74 obrtnega reda.

c) Nadzorstvo za preživila: Zahtevi glede nadzorovanja podjetniškega Konsumnega društva na Jesenicah po zaupnikih delavstva se ugotovi.

Utemeljitev: Ker je v interesu podjetja, da se vsako nezaupanje delavstva v tej smeri odstrani.

5. Čas veljavnosti teh odredb je tekoča delovna perioda.

Utemeljitev: Ker se od strani podjetja gori navedena draginjska doklada in doklada za otroke, kakor tudi del, sedaj priznanega poviška mezde izplačuje prstovoljno od 1. avgusta 1917.

Poziv. Ljubljena slovenskega naroda,
dr. Janeza Ev. Kreka, nam je vzela nemila smrt; njegovih idej pa ne vzame nobena smrt, ne zatara nobena sovražna sila. Po čemer so hrepeneli že v davnih časih najplemenitejši rodoljubi, kar so pripravljali najbistrejši duhovi, kar je nezavedno telo v vseh slovenskih srcih, to je vzplamtelo zadnje dni v mogočen kres, ki je ožaril ves slovanski jug, kres, zažgan od ognjevitih Krekove besede, ki je vtelesila v silnem duhu spočeto idejo svobodne jugoslovanske države pod habsburškim žezlom. Ta ideja živi in gori v vseh slovenskih srcih, kar jih ni še okužil hlapčevski duh, kar jih ni še pohujšala sebična zavist. Po načelih krščanske vere, da so ljudje vsi bratje, vsi enakopravni, da je sužnost bogu in poštenim ljudem zoprna, je zahteval veliki rajnik tudi za svoje rojake svobodo in enakopravnost. Kaj čuda, da je ta tako pravična, tako krščanska, tako človeška zahteva hipoma prešinila vsa slovenska srca, na mah zedinila in združila vse slovenske stranke. Misli in želje vseh Slovencev je izrekla Krekova beseda, in Krek je postal vseh Slovencev klicar in zaščitnik in vodja. Vse svoje velike dušne in telesne moči je posvetil ta veliki mož ljubljeni domovini; zanj je naposled dal svoje življenje. In Slovenci so to spoznali; dokaz je bridka žalost po vseh krajih, koder biva slovenski rod, dokaz veličastni pogreb. Spomin Krekov bo živel v slovenskih srcih vekomaj. To pa ni zadosti. Veliki rajnik je ljubil svoje rojake ne samo v srcu; delal in trpel je zanje vse žive dni. Bolj kot njegovemu spominu je treba Krekovega spomenika Slovincem, da vsaj nekoliko izkažejo v dejanju svojo hvaležnost, da poplačajo nekoliko svojega dolga svojemu dobrotniku. Treba je spomenika v dokaz, da znajo Slovenci častiti svoje velike može, da bodo vedeli pozni rodovi, komu so hvalo dolžni za svojo rešitev, da bo imela mladina pred očmi zgled, kako se pridobiva vsega naroda hvaležnost in ljubezen. Podpisani odbor si je postavil nalogo poskrbeti, da se dvigne v beli Ljubljani dostojen spomenik dr. Kreku, in z zaupno prošnjo se obrača do vseh Slovencev in tudi do drugih Slovanov, ki so poznali, ki so čislali in ljubili rajnika, da prispevajo po svojih močeh v dosego blagega namena, da se počasti spomin velikega moža. V Ljubljani, 20. oktobra 1917. — Odbor za Krekov spomenik: Dr. A. Korošec, načelnik „Jugoslovanskega kluba“, častni predsednik. Dr. Fr. Detela, vladni svetnik, predsednik. Dr. Ivan Tavčar, župan ljubljanski, po. predsednik. Dr. Fr. Jež, tajnik. Ignacij Zaplotnik, blagajnik. Anton Kristan, Bogumil Remec, Oton Župančič, Rihard Jakopič, Mihael Moškerc, odborniki.

Izdajatelj Ivan Mlinar.
Odgovorni urednik Viktor Zore.
Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Delavci, napovedujejo nam hude politične boje; ko nastopijo normalni časi, bomo morali biti že pripravljeni!

Vsaka žena

naj bere moje velezanimivo navodilo o

moderni negi prs.

Preizkušen svet, če uvenijo ali niso dovolj polne!
Pišite zaupljivo na naslov:
Ida Krause, Pressburg
(Ogrsko), Schanzstrasse 2. Abt. 97.
Ne stane nič!

Učiteljska tiskarna

LJUBLJANA, Frančiškanska ulica šte. 9.

registrovana zadruga z omejeno zavezo

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejše plakate in vabila za shode in veselice.

Letne zaključke

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd.

Stereotipija. Litografija.

Okrajna bolniška blagajna

v Ljubljani

Pisarna: Turjaški trg šte. 4, prvo nadstropje
Uradne ure so od 8. zjutraj do 2. popoldne
Ob nedeljah in praznikih je blagajna zaprta

Zdravnik blagajne	Ordinira		Stanovanje
	dopol.	popol.	
Dr. Rošenina Peter splošno zdravljenje	1/211—1/21		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
	1/21.—1/23		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Alojz Kraigher splošno zdravljenje	1—3		Poljanska cesta 18.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika (bolniško zglasnico), brez te ordinirajo zdravniki le v nujnih slučajih: Troškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Ob nedeljah in praznikih se ordinira le v nujnih slučajih. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. Zdravila se dobe v vseh ljubljanskih lekarnah. Bolniščnina se izplačuje vsako soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od 8. zjutraj do 1. popoldne. S pritožbami se je obračati do načelnika okrajne bolniške blagajne.

Načelstvo.

Ivan Jax in sin,

Ljubljana Dunajska cesta 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev
in stroje za pletenje
(Strickmaschinen)
za rodbino in obrt.
Pisalni stroji Adler.

Vozna kolesa.

Ceniki se dobe zastonj in franko.